

Психо

Роберт Блох

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Превір Б.

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Psycho

Robert Bloch

All rights reserved

Роберт Блох

психо

«Психо» — роман, заснований на реальній історії, що набув статус культового завдяки славнозвісній екранізації Альфреда Гічкока. Норман Бейтс живе відлюдником у глибокій провінції, де керує занехаяним придорожнім мотелем. Усе його життя — це догляд за старенькою матір'ю й читання книжок у перервах між обслуговуванням нечастих постояльців. Проте він має одну страшну таємницю, знати про яку не можна нікому. Норману чудово вдається тримати все під контролем аж до пізнього дощового вечора, коли в motelі зупиняється чарівна гостя.

10% цієї книги присвячується Гаррі Альтшулеру,
який зробив 90% всієї роботи.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

З ачувши шерхит, Норман Бейтс стрепенувся. Здалося, ніби хтось легенько стукає в шибку.

Підняв голову і вже почав похапцем вставати, впустивши книжку на свої дебелі коліна, аж тут збагнув, що це лише дощ. У шибку барабанив звичайнісінький надвечірній дощ.

Норман не помітив ані хмари, що насувала, ані початку сутінків. Однак тепер, коли в кімнаті запанував напівморок, він випростав руку, ввімкнув лампу і повернувся до читання.

Це була одна з тих старомодних настільних ламп, що з абажуром із орнаментованого скла та з кришталевою бахромою. Вона стояла тут, скільки він себе пам'ятав, — мати ніяк не бажала її позбутися. Та й Норман особливо не заперечував. У цьому домі він прожив усі сорок років свого життя, тож знайомі речі довкола навіювали відчуття затишку та безпеки. Тут усе підкорювалось

власному розпорядку, все мало своє призначення. Зміни ж відбувалися десь там, назовні — та й то більшість з них чаїла в собі потенційну загрозу. От, приміром, вийде він на прогулянку і забреде кудись далеко, на забуті Богом манівці, а то й навіть у болота, і потрапить під дощ. А далі що? Вертатися додому змоглим як хлющ? Так можна захворіти і вмерти. Та й, далєбі, кому охота тинятися лісом серед ночі? Ні, тут, у кімнаті, під лампою, з хорошою книжкою в руках куди краще.

Схиливши голову, він повернувся до читання. На його пухке обличчя впало світло. Поблискуючи на окулярах без оправ, воно вихопило рожеву маківку з-під ріденького русявого волосся.

Книжка була страшенно захоплива — не дивно, що він не зогледівся, як швидко сплинув час. Називалась вона «Царство інків», автор — Віктор Вольфганг фон Гаген. Норман ще ніколи не натрапляв на таке розмаїття цікавих подробиць: як-от, наприклад, про інкський переможний танок, качуа, задля якого воїни утворювали велике коло, що рухалося, звиваючись, як змія. Він прочитав:

«Ритм для танцю відбивали на інструменті, виготовленому з тіла ворога, з котрого здирали шкіру й натягували живіт, що правив за барабан. За резонатор виступав тулуб жертви, а звук виходив через роззявлений рот. Моторошне видовище, проте напрочуд ефективний метод».

Легенько всміхнувшись, Норман відчув, як тілом майнули приємні дрижаки. Моторошне видовище, проте напрочуд ефективний метод — ще б пак! Уявити собі тільки, як людину білують — ще й, либонь, живцем — а тоді, як той барабан, натягують шкіру живота! Цікаво, як вони робили це, як уберігали тіло від розкладення? Та й що треба мати в голові, щоб додуматися до такого?

Хоча це була й не найпривабливіша картина, але, заплющивши очі, Норман із легкістю уявив собі гурт голих, розмальованих інкських воїнів, що танцюють, вихиляються під палючим сонцем у високому небі, — а перед ними навпочіпки сидить стара карга, вибиваючи розмірений ритм на натягнутому, як барабан, животі трупа. Перекривлений рот мерця відкритий — закріплений кістками. Із нього, зароджуючись у надрах черева, проносячись внутрішніми порожнинами, виходить гуркіт, стократно підсилений у висхлій горлянці.

На якусь мить Норман вже був почув той гуркіт, аж тут уловив інший ритм — дощу. І кроків...

Взагалі-то кроки він радше відчув, аніж почув. За довгі роки його почуття привчилися визначати, коли мама заходить до кімнати. Йому навіть не треба було піднімати голову, щоб знати, що вона тут.

Він вдав, мовби продовжує читати, не відволікаючись від книги. Мама щойно прокинулась, а він добре знає, яка вона дратівлива одразу після сну. Краще вже мовчати і сподіватися, що зараз вона в добромум гуморі.

— Нормане, котра зараз година?

Зітхнувши, він закрив книжку. Все ясно: зараз йому буде непереливки. Докір крився вже власне у запитанні: адже дорогою до кімнати мама не могла не пройти повз великий старий годинник у коридорі. Тому вона чудово знала, котра зараз година.

Хай там як, а різко реагувати на її слова не варто. Зиркнувши на годинника, Норман усміхнувся.

— Щойно по п'ятій, — мовив він. — А я й не помітив, як час пролетів. Оце сидів собі, читав...

— По-твоєму, я сліпа? Сама бачу, чим ти тут займаєшся. — Вона підійшла до вікна, визирнула у двір. — А ще я бачу, чого ти не зробив. Чому не ввімкнув вивіску, коли стемніло? І взагалі, чому це

ти ще не в конторі, де мав би бути вже давно?

— Просто дощ дуже сильний. Та й не думаю, що в таку негоду на трасі хтось буде.

— Дурниці! Зараз якраз і повинні повалити клієнти. Кому захочеться їхати темним шосе в негоду?

— Але ж навряд чи цією дорогою. Всі давно їздять новим шосе.

До горла Норману підкотив гіркий клубок. Він намагався його стримати, але не зміг — саме вирвалось назовні:

— Я казав тобі це від самого початку, відколи нам повідомили про перенесення шосе. Ти могла би продати мотель, поки про будівництво нової траси не оголосили офіційно. Ми могли б за безцінь придбати ділянку ближче до Фейрвейла. У нас би був новий мотель, новий будинок і добрий заробіток. Але ж ти і слухати мене не хотіла. Ти ніколи мене не слухала. Ми робимо тільки так, як хочеш ти і як скажеш ти. Мене від тебе верне!

— Та невже, синку?

Здавалося б, мама говорило м'яко, та Нормана не обдуриш — тільки не цим її «синку». Йому вже сорок, а вона й досі називає його «синком» — власне, так вона завжди до нього і ставилась. Це допікало йому найбільше. Коли б іще не доводилося її слухатись! Але він мусив. Сам розумів, що мусить завжди її слухатись.

— Невже, синку? — ще лагідніше повторила вона. — Кажеш, тебе від мене верне? А от я так не думаю. Ет, ні, синку, верне тебе зовсім не від мене. Тебе верне від самого себе. Саме через це ти й досі стирчиш тут, край забутого Богом шосе, хіба ні, Нормане? Правда в тім, що тобі бракує сміливості. Тобі її завжди бракувало, синку. Тобі бракувало сміливості поїхати з дому, влаштуватись на роботу, вступити до війська чи бодай знайти собі дівчину...

— Ти б однаково мені не дозволила!

— Це правда, Нормане, я б тобі нізащо не дозволила. Але був би ти хоч наполовину мужиком, вчинив би як сам вважаєш за краще.

Захотілось закричати їй в лице, що це неправда, — та він не зміг. Не раз і сам повторював собі ці ж слова, і вже не перший рік. Мама казала чисту правду. Та, хоч вона і звикла впорядковувати тут все на власний лад, він не зобов'язаний коритися їй. Бувають і власницькі матері, — та не всі діти дають перетворити себе на власність. Жили ж на світі інші вдови зі своїми єдиними синами, і не всі вплутували своїх чад у такі стосунки. Та його вина тут не менша — йому справді бракувало сміливості.

— Ти сам розумієш, що міг би настояти на своєму, — провадила вона. — Сам би міг піти і знайти нову ділянку, а цю — виставити на продаж. Але ж ні: ти тільки і вмієш, що скиглити. І я навіть знаю чому — мене не надуриш: ти сам не захотів нікуди їхати. Ти ніколи не хотів полишати це місце, тож і зостанешся тут довіку. А зараз ти вже просто не можеш нікуди поїхати, еге ж? Власне, подорослішати ти також ніколи не зможеш.

Несила дивитись на неї — надто, коли вона каже такі слова. Але ж куди подіти очі? Лампа з бахромою, старезні м'які меблі — усі досі такі знайомі речі миттю остогидли йому через те, що були знайомі вже давно; тому, що нагадували обстановку в'язничної камери. Він визирнув у вікно, однак і це не допомогло. Надворі було темно, періщив дощ і завивав вістряган. І навіть там рятунку йому не буде — це він знав напевне. Куди б він не сховався, цей голос ніколи не змовкав, повсякчас гудів у голові — як барабан з мертвяка із книжки про інків.

Стиснувши книжку, яку тримав у руках, Норман спробував зосередити погляд на ній. Можливо, якщо не зважати на мамині слова і вдавати спокій...

Не подіяло.

— Подивись на себе! — торочила далі вона (бум-бум-бум-бумкоче барабан, гуде гнила горлянка). — Я знаю, чому ти не вмикав вивіску. Навіть знаю, чому в контору не пішов.

Нічого ти не забув. Ти просто не хочеш, аби хтось приїжджав, мрієш, щоб тут ніхто не спинявся.

— Гаразд, здаюсь. — пробурмотів він. — Так, мені дійсно не подобається працювати в motelі — ніколи не подобалось.

— Річ не в тім, синку. — «Бум-бум-бум», гучніше гримить із роззявленого трупа. — Ти не дарма не любиш людей. Глибоко в душі ти їх боїшся. Чи я не права, синку? Ти цурався людей, ще коли був малий. Тобі аби сидіти тут, у кріслі під лампою, й читати. Так було тридцять років тому, і так воно є зараз. Ти й досі ховаєшся від світу за палітуркою.

— А міг би займатися чимось гіршим — ти сама так казала. Я принаймні не гуляв і не вскочив ні в яку халепу. Хіба не краще замість того займатись саморозвитком?

— Саморозвитком? Ха! — Норман відчув, що тепер вона стоїть у нього за спиною і свердлить його поглядом. — І оце ти називаєш саморозвитком? Не дури мене, синку, навіть не намагайся. Краще б уже Біблію почитав або спробував здобути справжню освіту. Знаю я, що ти там читаєш. Сміття. Навіть гірше за сміття!

— Але ж це історія цивілізації інків...

— Хай і так, але закладаюся, що там повно бридких подробиць про звичаї брудних дикунів, як у тій твоїй книжці про Південні моря. Чи ти думаєш, я про неї не знала? Сховав її у себе в кімнаті, як і ту іншу срамоту, що ти читав...

— Мамо, в психології нема ніякої срамоти!

— Психологія, кажеш? Та що ти там тямиш у психології? Ніколи не забуду, як ти зі мною говорив. Ніколи. Щоб син та й таке казав матері!

— Але ж я намагався пояснити тобі дещо важливе. Це зветься Едіповим комплексом. Я просто подумав, що, якби ми поглянули на свою проблему раціонально та спробували розібратися в ній, усе могло б змінитись на краще.

— Що могло би змінитися, синку? Нічого вже не зміниться. Хоч всі книжки перечитай, а так дурним і помреш. Мені не треба слухати ту бридоту: я й так знаю, хто ти. Це зрозуміє і восьмирічна дитина. Ще як ти малим грався з іншими дітлахами, вони бачили, що ти мамій. Бо таким ти й був. Ти був, є і завжди будеш гладким, розпечканим мамієм!

Гуркіт її слів, гуркіт у власних грудях глушили його. Від люті заціпило в горлянці. Ще мить, і він заплаче. Струснув головою. Подумати тільки, вона й досі дозволяє собі так із ним поводитись! Але ж вона має на те право, тому й робитиме це знову і знову. Хіба що...

— Хіба що — що?

Господи, невже вона й думки читає?

— Нормане, я знаю, про що ти думаєш. Синку, я бачу тебе наскрізь — знаю всі твої найпотаємніші думки. Ти мрієш убити мене, — правда ж, Нормане? Мрієш, але не можеш. Бо тобі бракує мужності. Я завжди була тут єдина, у кого є сила. Якої стане на нас двох. Ось тому ти мене ніколи не здихаєшся, навіть якщо й дуже захочеш. Але, звісно ж, насправді ти цього не хочеш, бо я тобі потрібна. Хіба не правда, синку?

Норман повільно встав. Одразу розвернутись не наважився. Спершу треба охолонути, заспокоїтись. Хай вона говорить, що хоче, головне — не забувати, що вона літня жінка, в якій не все в порядку з головою. Якщо сприймати її слова насправжки, можна й самому з глузду з'їхати. Краще сказати: нехай іде до себе і лягає. От що їй зараз треба.

І нехай поквартиться, інакше цього разу він може не витримати й задушить її — її власним намистом...

Він почав був розвертатись, уже промовляючи ці слова самими губами, аж тут задзеленчав дзвінок.

Це сигнал: хтось заїхав на стоянку, хоче переночувати у motelі.

Не озираючись на маму, Норман вийшов у коридор, зняв з вішака куртку і ступив у темряву.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Добряче дощило вже скількись хвилин, аж Мері нарешті помітила. Ввімкнула двірники й засвітила фари. Ніч застала її зненацька. Попереду лежала ледь видима дорога, оторочена нескінченними рядами високих дерев.

Дерева? Щось вона не пригадує дерев з останньої подорожі до Фейрвеля. Авжеж, це було аж минулого літа, та й їхала вона вдень — бадьора та свіжа. Проте зараз, хоч і зморена після вісімнадцяти годин дороги, вона однаково згадала це і й відчула, що щось тут не так.

Згадала — тут ключове слово. Невиразно згадала, як півгодини тому зупинилась на роздоріжжі, довго вагаючись, куди їхати далі. Он воно що! Звернула не туди, і ось маєш: опинилась бозна де, під зливою, посеред ночі.

Треба опанувати себе. Панікувати не можна. Найгірше вже минулося.

«Це правда», повторила вона про себе. Найгірше було вчора надвечір, коли вона вкрала гроші.

Вона була в кабінеті містера Лоурі, коли Томмі Кессіді виклав на стіл грубу пачку зелених купюр: тридцять шість — із портретом товстуну, схожого на бакалійника, і вісім — з чоловіком, що скидався на гробаря. Першим був президент Гровер Клівленд, другим — його колега Вільям Мак-Кінлі. Тридцять шість купюр по тисячі й вісім по п'ятсот разом складали сорок тисяч доларів.

Недбало кинувши гроші на стіл, Томмі Кессіді, ніби між іншим, сказав, що бажає придбати будинок доньці на весілля.

Підписуючи папери, містер Лоурі ще сьак-так зберігав спокій, та, щойно Томмі Кессіді пішов, начальник захвилювався. Склав гроші у великий коричневий конверт, запечатав. Мері дивилася, як

трусяться його руки.

— Візьміть це, — сказав він, вручаючи їй конверт, — і занесіть у банк. Хоча вже майже четверта, Гілберт має вас обслужити. — На мить замовк, роздивляючись її обличчя. — Міс Крейн, з вами все гаразд? Вам зле?

Либонь, помітив, як, узявши гроші, затрусились її руки. Та байдуже. Вона знала, що казати — хай навіть спершу й сама здивувалася, почувши власні слова:

— Містере Лоурі, здається, у мене мігрень. Я саме хотіла відпроситися раніше. Всі листи розіслано, а решта документів для угоди будуть готові не раніше ніж в понеділок.

Містер Лоурі всміхнувся. Сьогодні він був у доброму гуморі — та й чому б не бути? Із тих сорока тисяч йому належало п'ять відсотків, а це — дві тисячі доларів. Тож сьогодні він вирішив бути великодушним.

— Аякже, міс Крейн. Але спершу зайдіть у банк, а тоді можете відпочивати. Може, вас підвезти?

— Ні, дякую. Я дійду сама. Трохи відпочити...

—...нікому не завадить. До понеділка. І не забувайте про відпочинок: я завжди це повторюю.

Ага, завжди він повторює. Та за зайвий долар Лоурі вдавиться, а ще за мідяк зверху — вб'є.

Привітно всміхнувшись у відповідь, Мері Крейн навіки покинула його кабінет і життя, прихопивши з собою сорок тисяч доларів.

Така можливість трапляється не щодня. Насправді, якщо так подумати, декому вона взагалі ніколи не випадає.

Своїї нагоди Мері Крейн чекала понад двадцять сім років.

Можливість поїхати вчитися розтанула в сімнадцять, коли батька збила машина. Тож замість цього Мері закінчила річні курси і пішла на роботу, щоб допомагати мамі з маленькою сестричкою

Лілою.

Нагода вийти заміж зникла у двадцять два, коли Дейла Белтера забрали в армію. Згодом його підрозділ перевели на Гаваї, невдовзі після чого він почав згадувати в листах одну дівчину, а тоді й зовсім перестав писати. Прочитавши оголошення про одруження, Мері зрозуміла, що їй це вже байдуже.

Ще й мама якраз слабувала. Вмерла аж через три роки, коли Ліла була на навчанні. Мері сама наполягла, щоб сестра вступила у коледж — чого б це не вартувало. Але після того весь побут лишився лише на ній. Після цілого дня в конторі у Лоурі й половини ночі біля матиного ліжка часу на щось інше у неї взагалі не лишалось.

Навіть на те, щоб помічати плин того ж таки часу. Коли з мамою стався останній удар, почалися клопоти з похованням. А тоді Ліла повернулася з навчання і почала шукати роботу. Одного дня, побачивши у великому дзеркалі своє зморене, зів'яле обличчя, Мері пожбурила в те видиво перше, що трапилось під руку. Люстро розлетілось на тисячі крихтих друзок. Зовсім як її життя.

Втім, Ліла неабияк їй допомагала. Навіть містер Лоурі — і той подбав про те, щоби продаж батьківського будинку відбувся якнайшвидше. Коли тяганина з майном закінчилась, у них залишилися лише дві тисячі. Ліла влаштувалась до магазину грамплатівок у середмісті, й сестри оселилися у невеличкій квартирі неподалік.

— Нарешті у тебе буде відпустка, — сказала їй Ліла. — Справжня. І не сперечайся! Ти вісім років дбала про всю нашу родину; прийшов час відпочити й тобі. З'їзди кудись. У круїз, наприклад.

Так Мері придбала квиток на лайнер, і вже після тижня, проведеного під карибським сонцем, старе, зморшкувате обличчя перестало з'являтися перед нею у дзеркалі, що висіло в її каюті.

Вона помолодшала (як любила сама собі повторювати, — повернула собі свої двадцять два). І, що значно важливіше, закохалася.

Це не був такий нестримний шквал почуттів, як із Дейлом Белтером. Навіть на стереотипний курортний роман із місяцем понад морем цього не стало б.

Сем Луміс був на добрячих десять років старший від Дейла Белтера, ще й не говіркий — та вона однаково його покохала. Чи не вперше в житті їй випала справжня нагода — аж тут Сем розповів дещо.

— Я не той, ким можу здаватися, — сказав він їй якось. — Розумієш, вдома у мене є господарча крамниця...

А далі пішла його історія.

У містечку Фейрвел, що на півночі, Сем тримав успадковану від батька господарчу крамничку. Працюючи в ній із самого дитинства, він знав, що одного дня справа перейде до нього. Торік старий помер, і бухгалтерія повідомила Сему невтішні новини.

Окрім крамниці, Сему перепали ще й борги — приблизно на двадцять тисяч. Будівля магазину, інвентар і навіть страховка — все було заставлене. Виявляється, батько ніколи не розповідав йому про свої невдалі інвестиції на біржі — та про ставки на іподромі. Такі от справи. Сему лишилось одне з двох: оголосити банкрутство або ж спробувати виплатити заборгованість.

Сем Луміс обрав друге.

— Це хороша робота, — пояснив він їй. — Бозна яких статків нею не заробиш, однак, якщо тримати все під контролем, вона стабільно приносить вісім-десять тисяч прибутку. А якщо продавати хорошу сільгосптехніку — ще більше. Я повернув уже більше чотирьох тисяч. Ще кілька років і все.

— Але я не розумію, звідки в тебе гроші на круїз із такими боргами?

Сем усміхнувся:

— Я виграв путівку на конкурсі продавців сільгосптехніки. Насправді мені не потрібна була ніяка подорож. Я просто шукав собі клієнтуру, щоб було чим платити кредиторам. Вийшло ж так, що я у своєму окрузі виграв головний приз. Спершу хотів домовитись про виплату виграшу грішми, але мені відмовили. Сказали: або круїз, або нічого. Зараз і так мертвий сезон, та й у мене є хороший помічник, тож я й подумав: чому б і не з'їздити. Так і опинився тут. І зустрів тебе.

Він усміхнувся й зітхнув:

— Шкода, що це не наш медовий місяць.

— А чому б і ні, Семе? Ну, тобто...

Знову зітхнувши, він похитав головою:

— Треба зачекати. До повної виплати мені ще два-три роки.

— Я не хочу чекати! Гроші мені не важать. Я покину роботу і працюватиму з тобою в крамниці...

— І там же й спатимеш, як я? — він вичавив із себе посмішку, та вона була не веселіша від зітхання. — Так, так. Я сплю в коморі за крамницею, а харчуюсь переважно консервованою квасолею. Люди жартують, буцімто я ощадливіший навіть від нашого банкіра.

— Але дійсно, — заперечила Мері. — Якби ти жив у звичайних умовах, то виплачував би борг всього лише на якийсь рік довше. А тим часом...

— А тим часом я продовжую жити у Фейрвелі. Це хороше місто, тільки замаленьке. Усі там знають одне одного. Доки гаруватиму, матиму повагу містян. Знаючи про мою скруту, вони охочіше купують у мене — бо цінують мої зусилля. Та й батько, попри все, мав там добру репутацію, яку я хочу зберегти для себе, своєї справи і для нас із тобою — в майбутньому. Зараз це найважливіше, хіба ти не розумієш?

— В майбутньому, — зітхнула Мері. — Цілих два, а то й три роки.

• • •

Далі — у повній книжці «Психо».
nashaknyga.com.ua